ET:n menettelytapalinjauksia 2009

Vähittäismarkkinoiden
sanomaliikenteen perusteet
17.3.2010 Rantasipi Laajavuori

Energiateollisuus

Elina Lehtomäki
9.3.2010

Yleisiä menettelytapoja

Uuden toimijan toiminnan aloittaminen vähittäismarkkinoilla

- Uuden toimijan on ilmoittauduttava kantaverkkoyhtiölle, eli Fingridille, joka myöntää osapuolitunnukset.
- Toimintaa ei voida aloittaa ennen kuin osapuolella on hyväksytyt osapuolitunnukset.
- Tämän jälkeen osapuoli ilmoittaa itsensä ET:n Ediel-sivuilla olevaan PRODAT-yhteystietotaulukkoon.
- Lisäksi suositellaan, että osapuoli ilmoittaa toimintansa aloittamisesta kaikille edellä mainitussa yhteystietotaulukossa oleville osapuolille.
- Toiminnan aloittamisesta tulee ilmoittaa vähintään niille verkonhaltijoille, joiden alueella on aloittamassa toimintaansa.

- Sanomaliikenneasetuksen mukaisesti toimijalla tulee olla testattu sanomaliikennejärjestelmä.

Sanomaliikenteen päivitys/-häiriötilanteiden hallinta ja vastuut

- Vastuu poikkeustilanteen selvittämisestä (esim. tekninen vika) on aina sillä osapuolella, joka ei pysty toimimaan sanomaliikenteen menettelytapojen mukaisesti.
- Järjestelmät tulee korjata ensitilassa ja muita vähittäismarkkinoiden osapuolia (mm. PRODAT-yhteyshenkilöt) tulee informoida tilanteesta, jos on oletettavaa, että tilanne vaikuttaa muiden osapuolien kanssa käytävään tiedonvaihtoon.
- Virheestä vastaavan osapuolen tulee sopia muiden osapuolien kanssa, miten toimitaan siihen asti, että tilanne saadaan korjattua.

- Järjestelmien päivityksiin liittyviä sanomakatkoja tulisi välttää tai ne tulisi vähintäänkin pyrkiä pitämään mahdollisimman lyhyenä.
- Myyjä ei voi ilmoittaa myyjänvaihtojaan esim. excel-listoilla ja toisaalta verkonhaltija ei voi pidättäytyä omien velvoitteidensa hoitamisesta.

- Asiasta on kerrottu tarkemmin muistiossa ”Järjestelmämuutoksien vaikutukset sanomaliikenteen hoitamiseen”, joka löytyy ET:n ediel-sivuilta.

Käyttöpaikkarekisterin tietojen päivitys ja osoitteiden muoto

- Rekisterin päivitystiheys vaihtelee yhtiöittäin huomattavasti. Toimijoiden on aiheellista tarkistaa/päivittää tiedot riittävän usein.
- Osoitetiedoille ei voida määritellä yksiselitteistä määrämuotoa, mutta toimijoita pyydetään tarkistamaan osoitteiden muotoiluja väestörekisterissä käytettyjä muotoiluja vastaa.

Myyjän laskulla esiintyvä ”käyttöpaikkatunnus”

- Suositellaan myyjiä ilmoittamaan kaikissa omissa laskuissaan ja sopimusvahvistuksissaan verkkoyhtiön käyttöpaikkatunnus.
- Jos laskulla halutaan käyttää myyjän omaa verkonhaltijan tunnuksesta poikkeavaa käyttöpaikan tunnusta, tälle pitää määritellä joku muu termi, kuten esimerkiksi ”myyjän tunnus sähkönkäyttöpaikalle”.

Katkaisuajankohta sopimuksen päättyessä

- Menettelyohjeiden mukaan sopimukset ovat voimassa täysiä vuorokausia, ja jos sopimus on ilmoitettu päättyväksi tänään, on asiakkaalla oikeus saada sähköä vuorokauden loppuun asti.
- Osalla verkkoyhtiöistä on käytäntönä katkaista sähköt sopimuksen viimeisenä sopimuspäivänä, mikä ei ole menettelytapojen mukainen toimintatapa.

PRODAT-sanomaliikenteeseen liittyvät menettelytavat

Energiateollisuus

Aikarajojen tarkistaminen

- Sanoman lähettäjän tulee varmistaa, että sanoma lähtee EDIFACT-muodossa aikarajojen puitteissa.
- Esim. jos uutta myyntisopimusta tehtäessä tiedetään, että Z03[1]-sanomat lähtevät järjestelmistä todellisuudessa vasta seuraavan vuorokauden aikana, on myynnin alkamisajankohtaa siirrettävä vuorokaudella. Tämä siis tilanteessa, jossa uusi myynti halutaan aloittaa lyhimmässä mahdollisessa ajassa.
- Aikarajojen toteutuminen tarkistetaan EDIFACT-muotoisen sanoman lähetyspäivämäärästä, joka näkyy sanoman UNB-segmentissä.

Myyjän vaihto
Sanomaliikenteen aikataulu

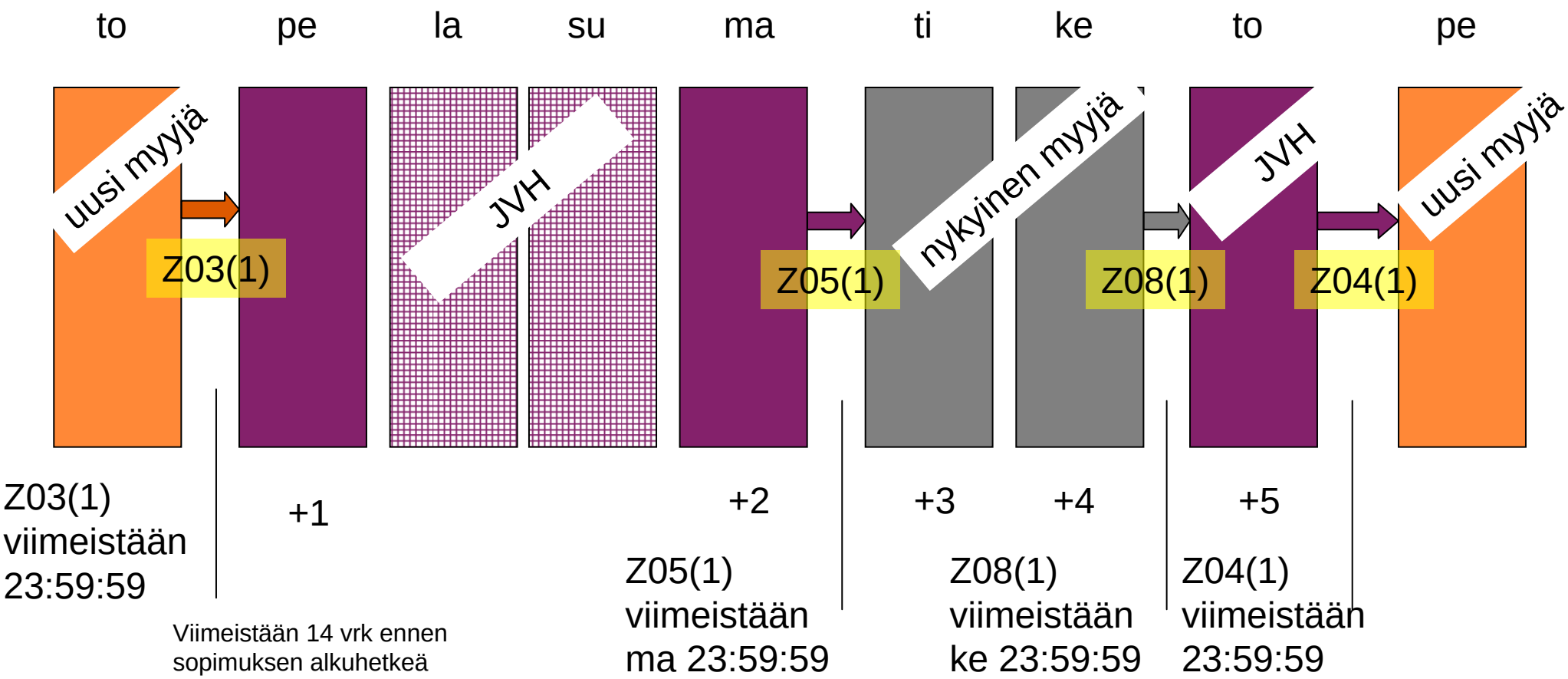

Myyjän vaihto
Sanomaliikenteen päivämäärät

- Sopimukset ovat aina voimassa täysiä vuorokausia.
- Esimerkki:
  - Sopimuksen irtisanomisaika on 14 vuorokautta ja sopimus irtisanotaan 9.3.2010, niin sopimus päättyy 14 vuorokauden päästä, eli 23.3.2010. Näin ollen ensimmäinen päivä, jolloin sopimus ei ole voimassa, on 24.3.2010, jolloin uusi sopimus voi alkaa. Esimerkin tapauksessa uuden myyjän ilmoitus tulisi siis olla JVH:lla viimeistään 9.3.2010.
  - 24.3.2010 on päivämäärä, joka on myyjän vaihtoprosessin jokaisessa sanomassa (Z03, Z05, Z08, Z04) uuden sopimuksen alkupäivänä.

Z05[1]-sanoman myöhästyminen

- Nykyinen myyjä tarkistaa, että Z05[1] on lähetetty 14 vrk – 2 arkipäivää ennen sopimuksen alkua.
- Jos aikamääre ei täyty, vastaanottaja lähettää negatiivisen Aperakin ja sanomaliikenne keskeytyy.
- Tällöin verkonhaltijan on hoidettava asiaa nykyisen myyjän ja mahdollisesti myös uuden myyjän kanssa muutoin kuin sanomilla.
- Näissä tilanteissa pyritään lähtökohtaisesti toteuttamaan asiakkaan tahto eli verkonhaltija pyrkii sovittelemaan vanhan myyjän kanssa, että sopimus saadaan aloitettua nopeutetusti. Tämä valitettavasti johtaa siihen, että sen lisäksi, että nykyinen myyjä joutuu luopumaan ennenaikaisesti sopimuksestaan, myyjä joutuu viemään tiedot käsin järjestelmään.

Määräaikainen sopimus päättyy alle 14 vrk, uusi sopimus tehdään myöhässä

- Suurin osa määräaikaisista myyntisopimuksista on sellaisia, että ne jatkuvat toistaiseksi voimassa olevina. Tällöin lähdetään siitä, että uuden myyjän uusi sopimus aloitetaan menettelyohjeiden mukaisesti 14 vuorokauden päästä. Asiakkaan sopimus jatkuu väliajan nykyisen myyjän toistaiseksi voimassa olevana sopimuksena.
- Jos määräaikainen sopimus loppuu määräajan päättyessä, uusi myyjä hoitaa asian sähköpostitse verkonhaltijan kanssa. Verkonhaltija näkee järjestelmästään, että määräaikainen on päättymässä, koska hän on vastaanottanut tästä nykyiseltä myyjältä Z08[1]-sanoman.
- Myyjien tulisi informoida asiakasta siitä, että uusi sopimus on tehtävä 14 vuorokautta aikaisemmin siinäkin tapauksessa, että heillä on määräaikainen sopimus loppumassa.

Myyjän irtisanomisilmoitus Z08[1] eri päivämäärällä kuin JVH:n aiemmin lähettämä Z05[1]

- Kyseessä on tilanne, jossa nykyisen myyjän määräaikainen sopimus on loppumassa jo ennen kuin uuden myyjän sopimus alkaa.
- Jos nykyinen myyjä on jo vastaanottanut Z05-sanoman, hän ei saa tämän jälkeen lähettää Z08[1] sanomaa eri päivämäärällä, vaan tilanne on selvitettävä muutoin.
- Käytännössä voi kuitenkin käydä niin, että sanomat on lähetetty samoihin aikoihin, jolloin nykyisellä myyjällä ei ole vielä Z08[1]-sanomaa lähettäessään ollut tietoa JVH:n lähettämästä Z05-sanomasta. Tällöin tilanne hoituu seuraavasti:
  - Jos verkonhaltija on lähettänyt nykyiselle myyjälle Z05[1] –sanoman ennen kuin on vastaanottanut nykyisen myyjän Z08[1] –sanoman, käsittelee verkonhaltijan järjestelmä Z08-sanomaa vastaussanomana Z05-sanomaan.
  - Jos näiden päivämäärät poikkeavat, lähettää verkonhaltija nykyiselle myyjälle negatiivisen APERAKin.
  - Nykyisen myyjän tulee tällöin selvittää asia erikseen verkonhaltijan kanssa.

Lähetettyyn sanomaan ei saada APERAK-sanomaa

- Tilanteissa, joissa sanoman vastaanottajalta ei saada APERAK-sanomaa, tulee ensin varmistaa, että alkuperäinen sanoma on lähtenyt asianmukaisesti liikkeelle.
- Jos voidaan olettaa sanoman lähteneen oikein, lähetetään vastaanottajalle sähköpostitse joko itse sanoma(t) tai tieto lähetetyistä sanomista, sisältäen tiedot sanomatyypeistä, käyttöpaikoista ja lähetysajankohdasta.
- Tämän jälkeen sanoman voidaan olettaa menneen perille, vaikka vastaanottaja ei edelleenkään vastaisi sanomaan.

Sopimus täysin uudelle käyttöpaikalle

- Tehtäessä myyntisopimusta kokonaan uuteen kohteeseen, jossa ei ole aiemmin ollut myynti- ja verkkosopimuksia, tulee käyttää Z03[14]-sanomaa.
  - Käytännöt ovat tältä osin vaihdelleet, eli osa on käyttänyt Z03[1] ja osa Z03[14] sanomia.

Menettelytapa, kun kohteeseen tarvitaan mittausmuutos

- Kun yli 3x63A kohteessa on perinteinen mittaus ja kohde siirtyy kilpailtuun myyntiin, verkonhaltijan tulee tarvittaessa tehdä mittausmuutos 30 päivän aikana.
- Jos mittausmuutosta ei ehditä tekemään Z03[1]-sanomassa ilmoitettuun sopimuksen alkamishetkeen mennessä (sopimuksen alkuun esim. 14 vrk), verkonhaltijan tulee ilmoittaa myyjälle, että kohteeseen tarvitaan mittausmuutos.
- Lisäksi tulee ilmoittaa muutoksesta mahdollisesti aiheutuvat kustannukset sekä ajankohta, jolloin muutos voidaan tehdä (enintään 30 vuorokautta ensimmäisen sanoman lähettämisestä).
- Myyjän tulee tämän ilmoituksen perusteella ottaa yhteyttä asiakkaaseen ja ilmoittaa sopimuksen aloittamisen myöhästymisestä ja mittausmuutoksesta mahdollisesti aiheutuvista kustannuksista.
- Jos asiakas haluaa tämän perusteella perua sopimuksen, myyjä ilmoittaa asiasta välittömästi verkonhaltijalle.

Myyjänvaihtoajankohdan mittarilukemien päiväys

- Verkonhaltijan tulee ilmoittaa sekä uudelle että vanhalle myyjälle mittarinlukema sopimuksien vaihtoajankohdalle riippumatta varsinaisesta luentahetkestä.
- Jos verkonhaltija käyttää samaa lukemaa myös omassa laskutuksessaan, on hänenkin ilmoitettava laskussaan lukeman päivämääräksi sama ajanhetki, jonka hän myyjille ilmoittanut.

Vuosikäyttöarvion ilmoittaminen myyjälle

- Vuosikäyttöarvion muuttaminen vaatii aina mittarinluennan ja muutoksesta ilmoitetaan Z11[5] sanomalla.
- Mittarinlukuvelvoitetta ei voi kiertää sillä, että asiakasta pyydetään ilmoittamaan vuosikäyttöarvion muutos myyjälle.

Lukemalaskureiden nollautuminen mittalaitteen ohjelmoinnin yhteydessä

- On käynyt ilmi, että osalla mittareista laskurit nollautuvat mittalaitteen ohjelmiston päivityksen uudelleenohjelmoinnissa.
- Tästä voidaan ilmoittaa Z10[7]-sanomalla.
- Samoin toimitaan tilanteessa, jossa rikkoutunut mittalaite vaihdetaan uuteen.
- Suositeltavaa on, että mittalaitteet ovat ominaisuuksiltaan sellaisia, että nollautumista ei tapahdu päivityksen yhteydessä.

Käyttöpaikan osoitteiden muoto sanomissa ja osoitteiden tarkistaminen

- Väärästä osoitteesta ei saa lähettää negatiivista Aperakia, koska osoitteiden tarkistamiseen liittyy niin paljon hankaluuksia (muoto, kieli, kadunkulma ym.).
- Toki toimijoilla voi olla käytössään tarkistusalgoritmeja, ja jos osoite ei täsmää, verkonhaltija voi ottaa esim. sähköpostitse yhteyttä myyjään.

- Verkonhaltijoiden tulisi tarkistaa käyttöpaikkojen osoitteiden muotoilut väestörekisterissä käytettyjä muotoiluja vastaan.

PRODAT-sanomien sisällöt

Z04[1]-sanoman mittaustiedot, kun uusi kohde, jossa ei mittaria

- Jos kohteeseen ei ole asennettu mittaria Z04-sanoman lähetyshetkellä,
  - sanoman mittarinnumero kenttään kirjataan ”ei asennettu”.
  - Laskurikapasiteetiksi ilmoitetaan 8 ja
  - lukemakertoimeksi 1.
  - Kaksi jälkimmäistä kenttää ovat numeerisia ja pakollisia, joten niitä ei voi jättää tyhjäksi, eikä niihin voi kirjoittaa tekstiä.
- Aikanaan, kun mittari on asennettu ja alkulukema luettu, oikeat mittaritiedot välitetään menettelyohjeiden mukaisesti Z10[12]-sanomalla.

Laskutusennusteen 0 (nolla) ilmoittaminen Z11-sanomissa

- Kaikki järjestelmät eivät välttämättä hyväksy Z11-sanomia, joissa laskutusennuste on nolla.
- Järjestelmiä tulee muuttaa niin, että laskutusennuste ja tase-energiaennuste voidaan merkitä nolliksi.
- Tyhjäksi kenttiä ei saa jättää.

Yksiaikatuotteet ja kaksiaikamittaus, aikavyöhykejaontunnus

- Sanomassa aikavyöhykejaontunnus tulee ilmoittaa ei-tuntimitatuille kohteille **mittaustavan mukaan**, eli:
  - jos asiakkaalla on 1-aikainen siirtotuote mutta 2-aikainen mittaus, niin sanomassa aikavyöhykejaon tunnus on 2-aikainen eli 2 tai 3.
  - *Näissä kohteissa aikavyöhykejaontunnuksella tarkoitetaan siis nimenomaan mittauspalvelutuotteen mukaista tunnusta.*

- Sen sijaan **tuntimitatuille kohteille** aikavyöhykejaontunnuksena ilmoitetaan ensisijaisesti siirtotuotteen aikavyöhykejako, mutta kenttään voidaan merkitä myös nolla (0).

Kuormitusmallin tunnus ja aikavyöhykejaon tunnus

TUNTIMITATUT:

Kuormitusmallin tunnus:

0 = tuntimittaus

6 = tuntimitattu, kuormituskäyrään 1 kuuluva kohde
7 = tuntimitattu, kuormituskäyrään 2 kuuluva kohde
8 = tuntimitattu, kuormituskäyrään 3 kuuluva kohde

- Tunnuksia 6,7 ja 8 käytetään vain silloin, kun tuntimitattujen max 3x63A kohteiden tiedot ilmoitetaan myyjäkohtaisina summasarjoina.

Aikavyöhykejaontunnus:

- Tuntimitatuille kohteille aikavyöhykejaontunnuksena **ilmoitetaan ensisijaisesti *siirtotuotteen* aikavyöhykejako**, mutta kenttään **voidaan merkitä myös nolla** (0).

0 = tuntimittaus
1 = yksiaikamittaus
2 = kaksiaikamittaus, yö/päivä
3 = kaksiaikamittaus, talvi/muu aika

KUORMITUSKÄYRÄMENETTELYN PIIRISSÄ OLEVAT:

Kuormitusmallin tunnus kuormituskäyrämenettelyn piirissä oleville kohteille:

1 = kuormituskäyrään 1 kuuluva kohde
2 = kuormituskäyrään 2 kuuluva kohde
3 = kuormituskäyrään 3 kuuluva kohde

Aikavyöhykejaontunnus kuormituskäyrämenettelyn piirissä oleville kohteille:

Aikavyöhykejaontunnuksena ilmoitetaan **asiakkaan *mittauspalvelutuotteen* mukainen mittaustapa (voi erota siirtotuotteen aikajaosta)**!

1 = yksiaikamittaus
2 = kaksiaikamittaus, yö/päivä
3 = kaksiaikamittaus, talvi/muu aika

Erotinmerkkien käyttö sanoman sisällössä

- EDIFACT-sanoman erotinmerkkejä (:)(’)(+)( )(?)(.) ei voi käyttää sellaisenaan esim. osoitekentässä.
- Näiden merkkien eteen tulee aina lisätä kysymysmerkki (?).
  - Esim. Tark’ampujankuja tulee merkitä Tark?’ampujankuja.
- Lisäys lähetettäessä ja poisto vastaanotettaessa tulee huomioida muuntimessa.

Sulaketiedon esitysmuoto sanomissa

- Suositellaan, että jatkossa uusien kohteiden sulaketiedot kirjataan seuraavilla ehdoilla:
  - ilman välilyöntejä, pienillä kirjaimilla (x) ja
  - ilman ampeerimerkintää (A,a).
  - Jos kohteessa on useampi liittymisjohto, tällöin kirjataan esim. 2x3x63.
  - 1x3x63 merkintää ei tule käyttää.
- Lähettäjä saa myös kirjata kenttään ”tieto puuttuu”.

Teknisen ryhmän linjauksia sanomasisällöistä

Loppulaskun osoite sanomissa

- ”Loppulaskun osoite” -kenttää ei ole tarkoitettu sähköisen laskutusosoitteen välittämiseen. Tämä tieto pitää välittää muuta kautta.

Z11[6] -sanoman tase-energia pakolliseksi

- Tekninen ryhmä 4/2009: Tase-energiatieto määriteltiin pakolliseksi myös Z11[6]-sanomassa.

Muuta

Jakeluverkkoon liittyneen tuotantokohteen käsittely

- Kohteelle, jossa on sekä kulutusta että tuotantoa, perustetaan kaksi käyttöpaikkatunnusta.
- Käyttöpaikkarekisterissä tuotantoa koskevan käyttöpaikan osoitteen perään lisätään tieto, että kyseessä on tuotantopaikka: ”Energiakuja 1 A, tuotanto”.

- PRODAT-sanomat on tarkoitettu myynnin tarkoituksiin, ja niiden käyttö tuotannon tarkoituksiin vaatii lisää pohdintaa. Tässä vaiheessa tuotantoa koskevat ilmoitukset on tehtävä sähköpostitse.

Kilpaillussa myynnissä olevien mittaroimattomien kohteiden käsittely

- Mittaamatta voidaan jättää vain kohde, jonka teho ja käyttöaika ovat riittävän tarkasti määriteltävissä.
- Menettelyohjeiden mukaan mittaroimattomien kohteiden tehot lasketaan yhteen ja yhteen lasketusta tehosta muodostetaan tuntitehot jokaiselle käyttötunnille käyttöä vastaavalla tavalla.
- Summakäyrästä muodostetaan yksi tuntimitattu käyttöpaikka, jonka tunnus on esim. FI_KOK_HKE000_EIMITTAUS.
- Nämä tiedot lähetetään samoin kuin muidenkin tuntimitattujen kohteiden tiedot.
- *Mittaroimattomista kohteista muodostetaan siis yksi käyttöpaikka myyjää kohden ja kuormitusmallin tunnus on nolla.*

Asiakkaan mittaustietojen välitys MSCONS:illa, mittaustunnukset pätö- ja loistehosarjoille

- Ediel sovellusohjeiden mukaan sanomassa ”osapuolen mitattu toimitus käyttöpaikkaan tuote-koodi 1008” ei ilmoiteta erikseen, onko kyseessä pätö- vai loistehotieto. Tämä siksi, että myyjille ei lähtökohtaisesti välitetä loistehosarjoja.
- Tilanteessa, jossa asiakas valtuuttaa jonkin sähkömarkkinaosapuolen vastaanottamaan hänen kulutustietonsa, välitetään kuitenkin myös loistehosarjat.
- Linjattiin, että tieto pätö- ja loistehosarjoista voidaan ilmoittaa seuraavasti: FI_JVH_KÄYTTÖPAIKKATUNNUS_SARJANTUNNUS (P/Q). Osapuolten tulee kuitenkin erikseen keskenään sopia tästä tietojenvälitystavasta.

Kiitos!

Elina Lehtomäki
Asiantuntija, sähköverkot
(09) 5305 2502
+ 358 50 522 3402
elina.lehtomaki@energia.fi

Energiateollisuus